وشەی کوردی

دەرەوەی فەرهەنگنامە

ئامادەکردنی
جلیل محمد خانەقینی

التفسير للنشر والاعلان
بۆ بڵاوکردنەوە و ڕاگەیاندن

٢،٤٨
ح ٠١٧
زریان

وشانێکی کوردی
لە دەرەوەی فەرهەنگەکاندا

وشانێکی کوردی لە دەرەوەی فەرهەنگەکاندا

ئامادەکردنی

جلیل محمد خانەقینی

التفسير للنشر والاعلان

بۆ بڵاوکردنەوە و ڕاگەیاندن

مافی لەچاپدانەوەی پارێزراوە بۆ
نوسینگەی تەفسیر

ناوی کتێب:	وشـانێکی کوردی لەدەرەوەی فەرهەنگەکاندا
نوسەر:	جلیل محمد خانەقینی
بڵاوکردنەوەی:	نوسینگەی تەفسیر/ هەولێر
خـــە ت:	نەوزاد کۆیی
بەرگ :	أمین مخلص
نۆرە و ساڵی چاپ:	یەکەم ١٤٢٧ك – ٢٠٠٦ز – ٢٧٠٦ کوردی
تـــــــیراژ:	١٠٠٠ دانە

لە کتێبخانەی گشتی هەولێر ژمارەی سپاردنی (٦٣٣) ی ساڵی ٢٠٠٦ دراوەتێ

بۆ بڵاوکردنەوە و راگەیاندن
هەولێر- شەقامی دادگا - ژێر ئوتێلی شیرین پالاس
ت : ٢٢٢١٦٩٥ - ٢٢٣٠٩٠٨- ٢٥١٨١٣٨
مۆبایل : ٠٧٥٠ ٤٦٠ ٥١ ٢٢ - ٠٧٧٠ ١٣٨ ٧٢ ٩١
tafseeroffice@yahoo.com
tafseeroffice@maktoob.com
altafseer@hotmail.com

بەناوی خودای دڵسۆزی میهرەبان

((پێشەکی))

فەرهەنگ ئەو بۆ تەو چوار چێوەیە یـە کـە وشـەکانی زمـانی تێـدا دەپارێزرێو لەونبوون و لە ناو چوون ڕزگار یان دەکات ، چونکە وشەکانی زمان وەکوو بونەوەوەرێکی زیندوو بەردەوام لە پەیدابوون و مردندان .

ئێمەی کورد زۆر پێویستمان بە فەرهەنگ هەیە بە تایبەتی فەرهەنگی پسپۆریی زانستی بە هەموو بوارەکانیەوە . ئەوەی تا ئێستا نووسراون لە وود بە دەر نین ، بەڵام هەموو شت نین و گشت کەلێنێکیان پڕنەکردۆتەوە.

هەموو میللەتێك لەوانەش ئێمەی کورد پێویستی بە فەرهـەنگێکی گشتیی سەرانسەری هەیە کە هەموو دیالێکت و گۆڤارەکانی بگرێتەوە بۆ ئـەوەی خوێنـەر زۆر بەئاسـانی بگەڕێتـەوە سـەریان . جگـە لەمـەش فەرهەنگی سەرانسەری بۆ کاتی ئێستای کورد زۆر گرنگە ، چونکە وەکوو بنەمایەکی سەرەکی دروستکردنی زمانی ئەدەبی یـەکگرتووە ، ئەگـەر فەرهـەنگی لـەو جـۆرە هـەبێ زۆر بـە ئاسـانی وشـە لێکـچووەکان و جیاوازەکان دەستنیشان دەکرێن و لە پێکهێنـانی زمانـە ئەدەبیـە کـە سوودیان لێ وەردەگرێت . دانانی فەرهەنگی گشتیش کارێکی قورسەو بە تاکە کەسێ ئەنجام نادرێ و دەبوایە یەکەم کاری کۆڕی زانیاریی کورد ئەم هەوڵە پیرۆزەی بوایە ، چونکە لە وڵاتاندا ئەم ئەرکە قورسە هەر بەو جۆرە دەزگایانە دەسپێردرێ، بەڵام بە داخەوە بەنیسبەت ئێمەی کورد تا ئێستا خەونەو نەهاتۆتە دی.

ئەم فەرهەنگە (کوردی – کوردی) یەی کە بـەڕێز (جـەلیل محەمـەد خانەقینی) دایناوە، هەر چەندە فەرهەنگێکی گشتی نییەو ژمارەیـەکی

فرەی لەوشەی کوردی نەگرتۆتە خۆ ، بەڵام چاکیەکەی لەوەدایە کە کۆمەڵە وشەیەکی دیالێکتی لوڕی و دیالێکتی گۆرانی تێدا کۆکردۆتەوەو نووسەران دەتوانن لە کاتی پێویست بە کاریان بێنن ، جگە لەمەش نووسەر هەندێ وشەی کۆنی ئاڤێستایشی بۆمان تۆمار کردووەو وەك بلێ گیانی بەبەریاندا کردۆتەوەو بە نووسەرانی ئاشنا کردوون ، بۆ ئەوەی لە کاتی پێویست پەنایان بۆ بەرن .

بە کارهێنانی ئەمجۆرە وشانە لە نووسیندا جگە لەوەی زمانی نووسین پتەوترو دەوڵەمەندتر دەکات لە مردنیش ڕزگاریان دەکات ، چونکە مانەوەی وشە لەدوو توێی فەرهەنگەکان و بە کارنەهێنانیان جۆرێکە لە فەوتانی وشە پشتگوێ خستنیان .

ئێمە لە جیاتی ئەوەی پڕ بدەینە وشەی دروستکراو و بێگانە ، با لەمەودوا وشە ڕەسەنەکانی خۆمان بەکار بهێنین ، لەوانەش هەندێ لەو وشانەی کە لەم فەرهەنگەدا تۆمار کراون .

لە ڕاستیدا کارەکە ئەو کاتە پتەوتر و گشتگیر ترو تۆکمەتر دەبوو ئەگەر نووسەر پشووی درێژ تر بوایەو بە پێی دیالێکتەکان پۆلینی بکردبایە و زیاتر لەسەر وشەکانی بنووسیبایە .

بەهەر حاڵ دەستخۆشی لە برای فەرهەنگنووسی دەکەم و هیوادارم دواکاری نەبێت لەم بوارەداو ناوە بەناوە دیدەی نووسەرو خوێنەران بە مجۆرە کارانە ڕۆشن بکات و دەزگاکانی چاپیش پاڵپشتی ئەم جۆرە هەوڵانە بکەن لە پێناو خزمەتکردنی وشەی کوردی .

د. ابراهیم احمد شوان

٢٠٠٦/٨/١٠

ئـا	شرۆڤە
ئاتر	ئاگر
ئاتوورەوان	ئاگرەوان
ئاخین	بوون، ئاخۆینك
ئارا	بوون ،هاتە ئاراوە
ئاراڕۆی	نەمان
ئاروو	خەیار ،مەڵاشو ،گەروو
ئارۆین	تاقیکردنەوە ،ئەزموون
ئاری	زۆر وردە ئاردو پۆدرە، ڕەگ ، ڕەگەزی کورد، ئازا ، گەلەك هویر
ئارێز	چیایەکە لە کوردستانی ئێران
ئاریدانك	زبڵدان ، گڵیشدان
ئاز	چاوچنۆك
ئازەر	باوکی ئیبراهیم پێغەمبەر ،ئاگر
ئاژێر	ئاگادارکردنەوە، انژار
ئاسیاو	ئاش
ئاش	چێشت ، ئاسیاو
ئافریدەگەر	خوا
ئاغەلەویك	تاوە
ئاکە	خراپە
ئاکەبەختی	بەخت ڕەشی

ئا	شرۆڤە
ئاکە خواز	بەدویست
ئاگەساز	ئاگادار
ئالوودەیی	ناپاکی
ئامرتان	نەمری
ئامرزیدە	بەخشراو
ئامژەن	هەوێن، هێڤین
ئامۆژ	پەند
ئامۆژدان	فێرکردن ،هیکردن
ئاهەنگ	بەواتای (ویست) هاتووە، ئارەزوو
ئاهەنگ کەر	خوازیار ،خازکێن
ئاهۆ	مامز ،ئاسك
ئاهۆرەمەزدا	خوا
ئاواژ	دژ
ئاواژە	ئاواز
ئاوایی	دێ ، گوند
ئاوپەر	ئاویدەر ، ئاوکەر ، ئاڤدەل

ئـ ،ئە	شرۆڤە
ئتر	ئۆتۆمبێل
ئەڕای	لە بۆ ، ژبۆ
ئەرز	بەها ، نرخ ـ أرش زەوی
ئەرزایی	خەڵات ـ دیاری
ئەر کەوازی	ناوی گەورەترین هۆزی کوردانی خانەقینە
ئەروەند	ئەزموون
ئەرمەند	قایمکار
ئەزوەر	قایمکار
ئەغماز	مۆخ ،حەیا، شەرم
ئەلەنگە	زمانە بچکۆڵەی ناودەم
ئەڵوەن	رووباری ئەڵوەن بە ناوەندی شاری خانەقینا دەڕوات
ئەمەشە	ئەمشە ، بێ مەرگ
ئەندەرز	پەند ، ئامۆژگاری
ئەنگام	کات ، دەم ، گاە
ئەنگەهە	چاك ، خاس ، باش
ئەنگەهۆ	چاکترین ،باشترین
ئوخت	ئاخاوت ،ئاخافت ،دوا
ئوز	وزە ، زاخ ، ئەرتك
ئوزمەندتر	بەتواناتر
ئێرەنگە	ئێستا ، نهۆ ،نووکە
ئێرەیی	غیرە ـ حەسودی

ب	شرۆڤە
باتمان	١٠ کێلۆیی
باخەڵ	ژێر باڵ ، بن کەڤش - بن باڵ
باخی	ئەوەی کاری باخ دەکات
بارەگە	بنکەی بارەگای سەرکردە
بارمەز	بەرهەمهێن
باری	پیك ، یانکی
بازە	دێڵە سەگ ، ناوی قوماشیشە
باسك	چووخ ، سبیل ، دار حگوره
بافە	باقە ، چەپك
بانا شەو	شەوی دادێ ،شەڤەکادی ، شەڤادهێت
بانگداد	بەرەبەیان
بانمیل	ناوی گوندێکی گەورەیە لە خانەقین نزیك پاڵاوتەی نەوتەکەیە لە (٥٠٠) خێزان زیاترە
باوە قوورەت	مشوه - کورتە بنە - قەزەم
باوەگەزی	ئەو ئاوە قووڵەری پاڵ پردە گەورەکەی خانەقینە
بایە	جۆرە مەنجەڵێکی مام ناوەندە لە مس دروست دەکرێت
بەتیە	عەبا ، چادر ، چەتر
بە خوێن و کاڵات	بە هەزار حاڵ ، بە هەزار فەلاکەت

ب	شرۆڤە
بەخشایش	بەخشین ، لیٚ بوردن
بەر	پیش
بەرتر	پیٚشتر ، بەرلە
بەرتری	پیٚشتری ، ئیمتیاز
بەررۆش	ئیماندار ، گرەف
بەرزەدەستی	دەسەلاتدار
بەرز ئەنداز	بەراورد
بەرز بکر	وەرزیٚر ، جووتیار
بەرکواردن	بریکارکردن ، تەوکیل
بەرلووت	پیٚشینەی لووت، گوندیٚکی نزیك کەلارە
بەس	زۆر ، فرە
بەستە	بەست ،خوار ، ئاواژ
بەستکردن	قەدەغەکردن
بەسقەم	کعك
بەشخوا	مقدر
بەڵەکاف	شیری زایینی مەڕومالاٚت کە دەکولیٚنریٚ وەکو بەستووە
بەڵتاف	بازدانی شیٚر و پڵنگ بۆ سەر نیٚچیر
بەل	ئەندامی زت ، ئەندامیٚ بەرزبۆتەوە
بەنی	دابەستە
بەهی	چاکی

ب	شرۆڤه
بەهر	سوود ، وفا
بەهره	بەش
بەو	وەره
بەیاری	بەیارمەتی
برکدان	فرێدان ، هەڵدان
برناخ	کۆڵەکەی لووت(ڕەنگە وشەیەکی تورکی)بێت
برینه	بڕینەوەی خوری مەڕ و بزن وهیتر
بزگیز	جامباز، مەڕومالاّت کڕو فرۆش
بخشیم	برۆین ، بلیم
بژی	وەکو کولیچە وایە بەلاّم لوول دەکرێ بۆشایی دەبێت
بنچك	دڕکـــی تـــەڕ
بنکووره	ناوچەیەکی فراوانی لای خانەقینە
بنمیچ	بنیان ، سقف
بۆره	سەگی نێر ، گەماڵ
بوره	وەره ، بەو
بووق	هەوای شێداری گەرم
بی	بوو
بیرگر	بیر هەڵگر
بێر	خێر ، خێرو بێر
بێژی چاو	ژێر چاودێری

ب	شرۆڤە
بیل	قــوڕ خاك - خۆڵ
بیوە	بیوەژن ، ژنی بێ مێرد
بێ ئاو	بێ وزە
بێوەر	داماو ، قەلەندەر

پ	شرۆڤە
پادئافره	سزای کاری خراپ
پادرەم	چینی خوارەوەی کۆمەڵ
پاسرکان	هەوکردن ، هەودان ، التهابات
پاشەنازِ	زەکات
پاقاژە	سەردان
پاکـانە	براءة
پاکدامەن	داوێن پاك ، طاهر
پاك دەئێنە	پاك ئایین
پاڵان	کورتانی کەرو وڵاخ
پاڵدم	پاڵـدوو، پاڵی، ئەو کورتە پەتەی هەردوو لای دواوەی کورتانی پێ دەبەسترێتەوە
پەنقەست	پەیوەست
پەتینە	تەوبە (توبە)
پەخشە	مێش ،مەگەز
پەرچۆ	فلی ،معجزە
پەرەپێدان	پێشخستن
پەرەن	جنێو، جوێن ، قسەی ناخۆش
پەردکردن	خەڵەتاندن، تەفرەدان، لەخشتە بردن
پەرێز پاك	رێڕەوی چاك ، معراج
پەژاج	مامان

پ	شرۆڤە
پەژموردە	نیمچە مردوو ،نەمری ،نەمای
پەژوەش	(التمییز) دادگای پەژوەش (محكمە التمییز)
پەس	دواتر ، کوڕ ، مەڕو ماڵات
پەسو	مەڕوماڵات ، مەڕوبزن
پەسێر	پاش
پەسێنی	پاشین ، ئاخرین
پەسێنی رۆژ	دوا ڕۆژ ،پاشەڕۆژ
پەشمەك	شعر البنات
پەڵان	یارییەکە بەردی گەورە لە دوای ریزدەکرێن و لێیان دەدرێ
پەلەتك	پەت ، گوریس
پەڵکانە	ناوی گوندێکاأأە لەسەر رێ کووزە ڕەقە و نەوتخانەی خانەقین
پەڵمەگیری	کرووزانەوەی هەنیسکاوی
پەڵووشە	ڕەگی جۆرە دارێکە وەك قامیشە لەدەشتان دەڕوێن
پەنگاو	گۆم
پەی	دەرك
پەی بردن	تێگەیشتن ،هەست پێ کردن، لێ تێگەیشتن
پەیتاو	ئاوی گڵاو
پەیژە	پلیکانە ، پێ پلیکانە ، قالدرمە

پ	شرۆڤە
پەیوەستکەری ڕاستی	لایەنگرانی ڕاستی (أنصار الحق)
پەیکار	جەنگ ،نەبەرد
پرتەو	ڕووناکی ،ڕۆناهی
پرتەو بینی	تیشك ،ئەشیعە
پڕ ئاوازە	بەناوبانگ ،ئاڤدار
پڕدەو	زۆر خێرا ، گەلەك باز
پریزك	پرێزی ،پریاسکە
پست، پەست	زەبوون
پشتە ملدان	پوول پێوەنان
پشکۆژ	خونچە
پڤیلك	پڤیلکە ،ئاوسان لە ڕووبەرێکی زۆر بچووکدا.
پڵید	ناپوختە
پنە	وەك بەرە لە خوری دروست دەکرێت
پووت	نیمچە بەرمیل
پووس	پێست
پووشك	گیایەکە سەرەخڕەکەی تامی شیر دەدات .
پوول	پێڵ ، پرد ، پارە ، طابع
پیە	چەوری لەشی گیانلەبەر ، دووك

پ	شرۆڤە
پیڕە	شیرەی دەمی ئاژەڵ
پیك	باری ، یانگی
پیل Pill	باتری، فیل ، لەبنەڕتدا (فیل) نییە بەڵکو بە (پ) دەست پێ دەکات چونکە وشەکە عەرەبی نییە (ف) لەباتی (پ)یەکەلە عەرەبیدا بەکاردێن

ت	شرۆڤە
تاپاك	لەرزوتا
تایە	تاوە گۆشتی تێدا سوور دەکرێتەوە
تاسوو	کۆکردنەوەی پارەو پیتاك لەباری نائاسایی کۆمەڵایەتیدا
تافت	شاڵاوبردن
تاوناك	تابان ، ڕووناك
تاوێر	بەردی زۆر گەورە ،کەور ،کەڤر
تەپاڵە	لاس ، شیاکە ، سەلاریخ
تەپاهکار	خراپەکار
تەپاهی	گەندەڵکردن
تەتەر	پەیامبەر ، ئەوەی نامە لە یەکێکەوە بۆ یەکێکی تر دەبات
تەرەکیان	قڵیشان ،درز تێکەوتن ، درزین
تەرچك	گوڵ بەدەم ، خەیاری گەڵبەدەم ، تەڕو پاراو
تەرگ	کڵاوی ئاسنینی جەنگ ،خوزە
تەریە	جەردە ،ڕێگر بەڕۆژ
تەشەر	جوێن
تەشق	تەوژم ، هێز
تەکاوەر	زۆر خێرا ، گەلەك بلەز
تەلیسە	شوێنی هێزەی ڕۆن لەناو ماڵاندا

تەماكۆ	تووتن Tobaco
تەورزين	تەورێكە بەزينى ئەسپەوە دەبەسترێ
تەون	دەزگاى دروستكردنى بەڕە و فەرش
تەيمان	پەرژين لە قاميش دروستكراو بێ ، تانك
ترپ	توور
تليقاندن	پانكردنەوە
تماندن	بەزەوييدا چوون ،نوقمى ژێر زەويكردن
توانگرتن	هێز وەرگرتن
تووچان	پەرت و بڵاوكردن
توولەك	پەڕ ڕزين
توولەكى	گاڵتە پێ كردن ،يارى پێ كردن ، پێ رابواردن
تووشە	توێشوو ، زاد
توون وتەوەس	جۆرە نەفرەتێكە
تيرە مەچير	دەزووى بە مقەباى بچووكى ناو قەدباريكەوە بەستراو وپێچرا بێتەوە.
تيركەوان	دار لاستيك
تيشك،تيشە	شەكر شكێن -
تيق	تاك - تاق
تاپاك	لەرزوتا
تايە	تاوە گۆشتى تێدا سوور دەكرێتەوە

ت	شرۆڤە
تاسوو	کۆکردنەوەی پارەو پیتاك لەباری نائاسایی کۆمەڵایەتیدا
تافت	شاڵاوبردن
تاوناك	تابان ، ڕووناك
تاوێر	بەردی زۆر گەورە ،کەور ،کەڤر
تەپاڵە	لاس ، شیاکە ، سەلاریخ
تەپاهکار	خراپەکار
تەپاهی	گەندەڵکردن
تەتەر	پەیامبەر ، ئەوەی نامە لە یەکێکەوە بۆ یەکێکی تر دەبات
تەرەکیان	قڵیشان ،درز تێکەوتن ، درزین
تەرچك	گوڵ بەدەم ، خەیاری گەڵبەدەم ، تەڕو پاراو
تەرگ	کڵاوی ئاسنینی جەنگ ،خوزە
تەریە	جەردە ،ڕێگر بەڕۆژ
تەشەر	جوێن
تەشق	تەوژم ، هێز
تەکاوەر	زۆر خێرا ، گەلەك بلەز
تەلیسە	شوێنی هێزەی ڕۆن لەناو ماڵاندا
تەماکۆ	تووتن

Tobako

شرۆڤە	ت
تەورێکە بەزینی ئەسپەوە دەبەسترێ	تەورزین
دەزگای دروستکردنی بەڕە و فەرش	تەون
پەرژین لە قامیش دروستکراو بێ ، تانك	تەیمان

تاسوو	کۆکردنەوەی پارەو پیتاك لەباری نائاسایی کۆمەڵایەتیدا
تافت	شاڵاوبردن
تاوناك	تابان ، ڕووناك
تاوێر	بەردی زۆر گەورە ،کەور ،کەڤر
تەپاڵە	لاس ، شیاکە ، سەلاریخ
تەپاهکار	خراپەکار
تەپاهی	گەندەڵکردن
تەتەر	پەیامبەر ، ئەوەی نامە لە یەکێکەوە بۆ یەکێکی تر دەبات
تەرەکیان	قڵیشان ،درز تێکەوتن ، درزین
تەرچك	گوڵ بەدەم ، خەیاری گەڵبەدەم ، تەڕو پاراو
تەرگ	کڵاوی ئاسنینی جەنگ ،خوزە
تەریە	جەردە ،ڕێگر بەڕۆژ
تەشەر	جوێن
تەشق	تەوژم ، هێز
تەکاوەر	زۆر خێرا ، گەلەك بلەز
تەلیسە	شوێنی هێزەی ڕۆن لەناو ماڵاندا
تەماکۆ	توتن

Tobako

شرۆڤە	ت
تەورێکە بەزینی ئەسپەوە دەبەسترێ	تەورزین
دەزگای دروستکردنی بەڕە و فەرش	تەون
پەرژین لە قامیش دروستکراو بێ ، تانك	تەیمان

جاڕوو	گسك - جاروب
جامەك	ئاوێنە ، خۆدیك
جان پەنا	سەنگەر ، چەپەر
جان سپار	جان سپێر ، پێشمەرگە
جە	لە ، ژ
جەستووە	بەدەست هێناوە
جەلەك	جۆرە ئاژەڵێکی ئاوییە گیانەبەر دەخوات
جەوەنە	کیسەی ئاو ، مطارة
جەوی	کەتیرە ، سترك جیوه
جغارە	جگەرە
جل	بەواتای کورتان لە ناو لوڕانا هاتووە
جوان مەنش	لە خۆبردن
جۆش	گەرمی ، کوڵاندن

چ	شرۆڤە
چاڵاو	بیری ئاو
چاڵك	دەزگایەکی دارینە دۆینەی تێدا بەرهەم دەهێنرێ
چام	شێ
چان	چۆن ، چاوا
چە	چونکە ، چونکی
چەپاو	تالآنکردن
چەپەر	سەنگەر
چەرەن	جوێن
چەرداخ	کەپر
چەکامە	چامە ، قەسیدە ، قسـەی ناشـیـریـن
چەکان	لوتکە ، گوپێك ، کردنەوە
چەکڵە	ئێکسپایەر ، لەبەر براو
چەمەری	پرسە گێران
چرچ	تێکچرژان ، لووچ
چرەگە	لەوەڕگا ، چەروان
چرێشك	کەتیرە
چریکان	قیژاندن
چکڵ	تلیمەدار –
چڵاو	قاپ ، ئامان

چ	شرۆڤە
چڵاس سەگ	قاپی خواردنی سەگ
چڵکیان	پێوە نووسان
چڵنگن	وەڕە وەڕی سەگ
چنجك	ناوکە کوولوکەو شووتی و هی تر
چوو	تەختە ، دار
چووخ	سبیل ، باسك
چووخەی نەزەری	لە ناوچەی ماهیدەشتی پارێزگای کرماشان بە (سەگ) هاتووە
چی	هەرچەندە
چیت	جۆرە قوماشێکە، وەك حەسیر دروستکراوە و بۆ پەرژینی مەڕومالاّت بەکاردێت
چێرك(چیەری)	قەیچی (مقەست) خوری مەڕو بزنی پێ دەبڕرێتەوە
چێنفەت	چێنوەت، پردی پەڕینەوە (جسر الصراط)

ح	شرۆڤە
حاشا	دوور ، نکۆڵی ـ
حەراندن	هاواری بەدەنگەوە (ناڵەوە)
حەڵکەحەڵك	ماندوو بوونێکی زۆر بە هەناسە بڕکێوە
حەفت	حەوت
حەفتیار	کەمتیار
حێشتر	وشتر
حیلاندن	لێخۆشبوون ،لێبوردن ، پێهڵاندن ، بەخشین

خ	شرۆڤە
خارپانی	گوندێکە لای هەڵەبجەی شەهید
خاس	چاك ، باش ، خۆپ
خایە	هێلکە ، هێك
خەدە	خانوو ، خانی
خەر	کەر ، هەر
خەرەزنگ	خەرنگز ، سوورە مووز ، زەنگە سۆرە
خەڕك	خەڕك ، قوڕ ، خەڕی
خەرمانەتیکە	جۆرە یارییەکە لەناو خەرمانان کراوە
خەلیم	هۆکار ، باعیس
خەھ	ئارەقی لەش ، خوە
خەویر	هەویر
خرس	ورچ ، هرچ
خواردنانی	زەبوون
خواستار	داواکار
خودداری	تحفظ ، خۆلێ بەدوور گرتن ، دوو دڵ
خودماك	مزاج
خودماکی	مزاجی
خۆڕشت	شلە ، مەرەگە
خوسەند	شادمان
خوز	گرژ ، گرێ

خ	شرۆڤە
خوزگە	حـوێنە بۆمێ
خوسار	لق
خوشە	هێشووی خورما
خوڵك	دەعوەت
خوێشا	خۆزگە ، ئۆخەی
خۆگینخاندن	سەرقاڵكردن
خوڵخوڵە	سپا ، لەشكر
خولگە	زۆر بچووك
خووناڤـ	شەونم ، لیندا
خوێنالی	خوێناوی
خینكە	ملكورت

شرۆڤە	د
دیاری ، خەڵات	دادە
دادوەر	داددار
قازی ، دادگر	دادگەر
القضاء	دادگەری
دانوستان ، گفتوگۆ	دادوستان
جۆرەدارێکی بەرزی دڕکاوی چڕە	دارەکونارە
بەهەنی چووە ، لەناو چووە	داڕمان
نیگەتیف ، سالیب	داڕن
هەڵۆ ، باز ، داڵ	داڵاش
تارمە ، هەیوان ، ناوی ئەو لوتکە شاخەیە کە یەکەم جار لە ساڵی ١٩٤٦ ئاڵای کوردستانی لەسەر هەڵدرا	داڵان
داڵگە = دایك	داڵك
ژێر	دانك
ئایین	دەئێنە
ئایینی راستەقینە (دین الحق)	دەئێنەی راستی
سەرپۆش ، پێچە ، پەچە	دەرسۆك
بازنە	دەزوونك
السلطة القضائية	دەسەڵاتی

د	شرۆڤە
دادگەری	
دەستەبەری	هاوکاری ، هاریکاری
دەسروودم	سروود دەڵێمەوە
دەقەڵ	خورمای نەگەییوی چرچ
دەڵ	سەگی مێ ، دێڵە سەگ
دەڵق	جۆرێکە لە نایلۆن کیسەی لێ دروست دەکرێ
دەلۆ	هۆزێکی کوردی خانەقینە
دەماندن	جووڵاندن ، ئاگری شەڕ خۆشکردن
دەمەداڵان	ئەوەی بەدوای خواردنا دەگەڕێ
دەمەوەر	ژن یا پیاوی دەم هار
دەوار	ڕەشماڵ
دەوەزە	چارەسەری گرفت
دەوین	ڕاکردن ، هەڕاکردن - دویدن -
دەیدام	دێو
درانە	دەرکە ،قاپی ، دەرگا
دڕە	توولە ڕێگەی ناو دۆڵ و شاخان
دڕدۆنگ	مەزندە دەکات
درنگن	زۆر قەڵەو ، لەشی ئاوساو یا پەنەماو
دژوون	ئەو کەسەی ماوەیەکە خۆی نەشوات
دگدڕ	دکتۆر ، پزیشك
دڵدادە	شەیدا ، دڵدار

د	شرۆڤە
دلیوان	دەرزییەکی گەورەیە ، سووژەن
دندك	دەنك
دوینم	دەبینم
دووگرد	بەڕماڵی نوێژ
دێر	درەنگ - دیر -
دێرپا	بەردەوام
دێریت	دێرێد ، هەیەتی - دارد -
دین	لە ئاڤێستا بە (یاسا)هاتووە
دیگ	مەنجەڵ ، قەزان
دێو	ناوی کۆنترین خوا لای نەتەوە ئارییەکانە ، لای عەرەب بە (رب النوع) هاتووە
دێویستی	دێو پەرستی
دێوەرە	عەتاری دەستگێڕ

ڕ	شرۆڤە
ڕات	ڕاد ، بەئاکار ، بەئەخلاق و ڕەوشت
ڕادمەرد	مەرد
ڕام	ئارام
ڕانان	هاندان ، ڕێنماییکردن
ڕەتە	گەردوون
ڕەخشوور	تەشت
ڕەزم	جەنگ ، بەزم و ڕەزم
ڕەشك	حەسادەت
ڕەشكە	ڕەشكە
ڕەشمە	لغاو ، هەوسار ، هەڤسار
ڕەنج	ئازار
ڕەنگامە	ڕەنگاڵە ، ڕەنگاو ڕەنگ
ڕەهەند	بعد
ڕەوەنی	کۆچەر
ڕەواگەر	شەرعی
ڕەواگەری	شەریعە
ڕچ	پتەو ، وەکو تەماتەی برەك ڕەق
ڕچکان	بەستن ، بەستوویی
ڕخ	ترس
ڕمە	مێگەڵ

ڕ	شرۆڤه
ڕنوو	ڕووشانی بەفر لە دوای زستان و سەرەتای بەهاردا
ڕووەت پێدانەوە	رد الاعتبار
ڕووزی	رزق ، رزق و رووزی
ڕۆژی ئاواز خوا	ڕۆژی قیامەت
ڕۆژی پەسێنی	ڕۆژی قیامەت
ڕێسمان	زەوی ، ئاسمان و ڕێسمان
ڕێوار	عابرسبيل – ڕێبوار –

ز	شرۆڤه
زادبوون	له دایکبوون
زاق	کراوه
زالووك	سەرەمێکوتە
زەبردەست	بەدەسەڵات ، دەسەڵاتدار
زەبوون	سەرشۆڕ ، سەرکز
زبوون	کەوا
زەخم	زام ، برین
زەردەپەڕ	ڕەنگی ئاسۆ لە خۆراوا
زەپینە و سیمینە	کۆلکەزێڕینە
زت	بەرز
زرانی	ئەژنۆ ، چۆك
زریکاندن	زریکە ، قیژە
زڵە	هەرا
زۆرمەند	بەهێز ، بەتوانا
زوقم	سەرما
زیەك	شیری دوای زایینی گیانلەبەر
زێمار	فرمێسك ، ئەسرین ، رۆندك
زیمەڵ	منداڵی زۆر هارو هاج
زێوەر کردن	ڕازاندنەوە ، خەملاندن ، جوانکاری کردن

ژ	شرۆڤە
ژەرنا	قوولایی ، کوێراتی
ژەم	دان ، وەجبە
ژەمژەم	زەمزەم ، وەجبە وەجبە
ژەنگاندن	پرۆکاندن ، زۆر هێنان و بردن
ژەنیار	مۆسیقاژەن
ژەهـ	ژنی بەدئاکار ، قەحپە
ژێرە	ژێر پیالە ، (مقام) لە بیرکاریدا
ژێرچەوە	ئەو چاوەی کە بەر پێ ی باش نابینێت
ژێهاتانە	لیاقە

س	شرۆڤە
ساتان	بۆ رازاندنەوەی قوماش و کراسی بەکاردێت
سارکی	سێبەر
سەپ	تۆپەڵەقوڕ
سەرتاس	ســەڕارووت ، أصلح، بێ قژ ، سەر ڕووتاوە
سەرقول	هەنگاو هەڵنان
سەقا	کەش ، طقس
سەلاریخ	پیسی ی کەر ، قەرسەقول
سەمەرە	ئەنتیکە ، عجائب
سەنجیدە	هەڵسەنگێنراو
سەندەلی	کورسی
سەوزە	ئەسمەر
سپیە ڕۆژ	نیوەڕۆژ
سپیدەمان	بەیانیان
ستایندە	ستایشکەر
ستێز	دەمەقاڵێ ، شەڕەقسە
سرام ، سەرام	خورما چنین
سرتك	بە کچی سووك وڕسواو چوختی دەوترێ
رشت	زگماکی
سرکوان	ئاریدانگ ، زبڵخانە
سروش	فریشـــتەیەکی مەزدیستی یە، جبرائیل ، بە (وحی) هاتووە

س	شرۆڤە
سزاوار	شایەن
سڵا	ڕێمان ، نیچارە
سلدان	هەڵگروشین ، قووتدان
سماق	دەتۆقی لە ترشانا
سفان	سندان ، دەرە
سۆزانی	نافرەتی ناکار خراپ
سۆزنەک	دەردە نافرەت ، سیلان
سووتک	حیز ، بەکچ دەوترێ
سوورلە	لەسەر سک ڕۆیشتن ، خشان
سۆک	کارەسات
سوون	هەسوێن
سوێر	گەرم ، خوێندار
سیەکەرگ	ڕێشۆڵە
سێبەر	سێبەری خۆر
سیپارە	سی جزمە سی + پار/ە
سیەپروسنەک	پەرەسێلکە
سیەو	دەسەڵات ، شکۆیی
سیتاڤ	سێبەری مانگ
سیکار	جگەرە ، جغارە

ش	شرۆڤە
شاداو	تەڕوپڕ ، تەرچك
شازوهەڵاش	جۆرە ڕوەكێكە بۆ سەر گوێسەوانە بەكاردێت
شاكار	كاری سەرەكی
شالوور	بولبول
شاڵ	لە گەرمیان بە (پشتوێن) دێت
شامور	شووتی ، شفتی - شامی
شەبەنگ	طیف ، توێژ ، چین
شەكەت	ماندوو
شەكمیان	ناوچەیەكە نزیك گێلان غەربی ئێرانە
شەگە	سلام علیكم لە ناوچەی شارەزووری سلێمانی
شەگەگە	علیكم السلام
شەڵتە	گوونیەكی یەكتایە لەسەر وڵاخ دادەنرێت
شەومەنە	خواردنی ماوە
شەنگ	فیشەك ، گوللە ، جوان
شەوارە	ئەوەی بەشەو ڕێ ون دەكات
شەوەكی	بەیانی
شەوتا	ئەو شتەی بەشەو دەدرەوشێتەوە
شەودێز	تاریك ، شەوە زەنگ
شەوی	كراس
شەوێ	دێوەزمە - شەوە

ش	شرۆڤه
شلەكینه	جۆره خواردنێكه له برنج دەكرێت
شڵنگ	سۆنده ، به هندی ناوی مرۆڤه ، به (E) پارەیه
شواڵ	دەرپێ ، شەڕواڵ

ع	شرۆڤه
عەسل	بناغه ، بنیات ، ڕەگ ، سەروچاوه - أصل
عەڤر	هەوڕ ، ئەڤر
	چونكه (ع ، غ) له زمانی كوردیدا نییه

غ	شرۆڤه
غاك	دەنگی قەلەڕەش (چونكه زمانی كوردی (ع،غ) ی تێدانییه

ف	شرۆڤە
فاش	ئاشکرا
فاق	تەڵە - فاقە
فەرمی	میریانە ، ڕەسمی
فەرەنجی	لبادی باڵدرێژ کە شوان لەبەری دەکات
فەرە	شکۆ ، شەوکەت
فەرمانبەری	گوێڕایەڵی
فەندەك	چەرخ ، چەخماخ
فراز	بەرز ،بلند ،پایە بەرز - سەرفراز
فرازشکاو	هەڵکشاو
فرەزان	پیری مۆغان ، هۆشمەند
فرە گەرد	بەشێکی کتێبی ئاڤێستا
فرەوەندی	پڕشکۆیی
فرتە	لەپڕ دەرپەڕین
فرم	مۆدێل Form
فرۆك	ڕووناکی
فرۆمایە	ناکەس ، بێ قیمەت
فلی	پەرچۆ ، معجزە
فلیقاندن	ورد وردکردن - بەسەریەکدا
فم	جار ، یەك فم = یەکجار
فیڕە	پیسی بەخۆدا کردن

شرۆڤە	ف
فوارەی خوێن	فیشقە
فێربوون	فیکارە

شرۆڤە	ڤ
لەزەردەشتیدا بە (پێغەمبەر) هاتووە	ڤەخشوور
پێغەمبەرایەتی	ڤەخشووربەری
شەریعەت بە (ڕەخشوور) یشی ناوبراوە	ڤەخشووربەند
وەرزێر ، جووتیار	ڤەرەزەنۆ
چاك ، باش	ڤەنگەھ
چاك	ڤەھ
بەھدین ، چاك دین ، مەزدیستی	ڤەھدین
ئاکە ، خۆاپ	ڤترە ،وترە
گوتار	ڤچ ، ڤەچ
کردار ، ئاکار	ڤرشت
گوناھ ، گوناح	ڤژەك
تەنگ پێ ھەڵچنین	ڤشار
بەھەشت	ڤھشت
ترس - بیم	ڤیم

ق	شرۆڤە
قاتر	هێستر
قاز	جۆرە باڵندەیەكی ئاوییە و سپیشە
قازمە	یەك سەری هەیە
قاقنەك	شیری پاش زاییینی مەڕوبزن بە كوڵاوی
قالی	قالیچە ، مافوور ، فەرشی
قەپاڵ	ناو لەپێ دەست ، گەستن
قەرز	وام ، قەرز
قەرسەقول	پیسی كەر ، سەلاریخ
قەژیەڵگ	ژاڵە ، كاریژ
قەڵبەز	تاڤگە ، سویلاڤ
قەڵتیا	گەڕایەوە
قەڵخانی	ئەو كەسانەن لە شاری كرندی نزیك ئیسلام ئابادی لای كرماشان لەسەر ئاینی كاكەیی زۆر خەستیان هەیە
قەڵماسەنگ	قووچەقانی
قەمچان	یاری پێنج پەردە
قەنج	چاك ، باش ، بەسوود
قەندشكێن	شەكر شكێن
قەوشەر	زەنبیل
قەیچی	قایچی ، قاچی ، مقەست

ق	شرۆڤە
قەیم	پیرۆزە ، بەهێز ، توند ، عقیق - قديم
قچ	پێ ی مەڕ و مالاَت و ولاَخ
قوتە	کۆکە ، کۆخە ، بەرزایی
قووچەقانی	قەڵماسەنگ
قوڕات	قسەزل
قوڕازە	ستۆك ، ئێکسپایەر - قراحنه
قوورە	ترێ نەگەییو - قوّره
قۆچ	شاخ ، کێو ، قوربانـی
قورخ	پاوەن
قورواقە	بۆق ، بەق
قورینجك	نوقورچ
قوشە	زۆرزان ، شەیتان
قووشەن	لەشکرکێشی
قووشمە	چوختی ، ساختە چی
قولاَخ	پاشماوەی سەرو گوێلاك
قولان	قولقولان = جۆرە یارییەکە گەمەکەر بەیەك دەست پەنجە گەورەی پێ دەگرێت و بەقاچەکەی تر بەرگری لە خۆ دەکات
قولاو	ئامێری ماسیگرتن - قولاچ
قوڵنگ	قازمەی دووسەرە ، جۆرێکە لە باڵندەی ئاوی
قوم	چەو ، لم

ق	شرۆڤە
قومیش	چاڵێکی ڕەحاتی ئاسا بەڵام جۆگەیەکی ئاوی بەژێردا دەڕوات
قونتە	مەلی کلك بڕاو
قنجك	ئەو گۆشتەی کە وردوردی بچووك دەکرێ بۆ لەشیش دان و سەرئاگر

ك	شرۆڤە
کارەزار	شەڕەزار ، شەڕەقسە ، شەڕی سارد
کارساز	کاریگەر
کارەنگ	پێگەییو ، گەهشتن
کارێز	گوندێکی گەورەی سەر بەهۆزی ئەرکە وازییە لە خانەقین
کارێژ	قەژبەڵك ، گوژاڵە
کاژ	پێستی مار کە فڕێ ی دەدات -
کاڵا	قوماشی و جل و بەرگ
کاڵبەد	لەش
کاڵەگەماران	گوژاڵە گوژاڵە زۆر تاڵە دەڵێن هەر خواردنی مارە -
کام	موراد ، ئاوات -
کامرەوا	کامەران
کامیار	کامەرانی
کەپەنك	لباد یافەرەنجی بێ باڵ
کەپشکان	هەورەبان ، بەیتوونە کە عەرەبییە
کەپوو	لە کوردستانی باکوور (لوتکە)یەو لە هەولێرو دەوروبەری بە (لووت) دێت و لە خانەقین و دەوروبەری (پەپوولە) یە
کەپووڵ	کەللە ، کاسەسەر

ك	شرۆڤە
کەترە	قسەی ناشیرین ، جوێن
کەتوەتی	قسەی ناشیرین
کەدە	خانوو
کەرە	زبدە
کەرەن	دەکەن
کەرەسیە	ئەو بەفرەی کە بەدە م باوە وەکو تۆزی لیٚ دیٚت
کەرەپوو	ئەو بەفرەی لەگەڵ باریندا دەیبەستیٚ
کەرگ	بەنی کلاّفەکراو
کەریم	دەکەین : (م)ە کە کاریگەری زمانی فارسییە.
کەس پاریٚزی	حصانة الفرد
کەشە	جار ،یەك کەشە(یەکجار)
کەشیدە	میٚزەر ، عمامە
کەل	حەق ،مز، کەلم نییە (حەقم نییە) لە لوڕیدا
کەلای	ئەو کەسەی سەردانی ئیمامانی شیعە دەکات
کەلاّت	قەلاّ ،بەرزاییەکانی تەنیشت گوندی ئەرکەوازی یە
کەڵەش	کوڵەش ، ئاژەڵێکە سەگ دەخوات
کەمووتەر	کۆتر
کەش	ڕەوشت
کەن	کەند
کەنیشك	کچ ،کیژە ،کناچان

ك	شرۆڤە
کەڵهوڕ	گەورەترین هۆزی کوردانی نزیك کرماشانەو حوکمی ئێرانیان کردووە
کەو	ڕەنگی شین بە شێوەزاری لوری، ناوی باڵندەشە
کەوەڕۆژ	خەریکردن
کەور	تاوێری گەورە ، بەڕ
کەومار	بەلەش کەوە و بە سەر وەکو مارە
کەوك	کەو
کەی	کەد (کەدە) ،سەرۆك ، میر
کەیە	کەدە ، خانوو ، خانە
کەیەر	جۆرە ئەسپێکی ڕەسەنی کوردییە
کەی	کار
کەیبانوو	خانمی ماڵەوە، کابان
کزر	قوماش یاجلێك کە هێشـــتا ووشك نەبووە و شێدارە
کلافە	بەنی لەسەر یەك پێچراو
کڵاوڕوان	یارییەکە کڵاوی سەری تیدا دەڕفێنرێت .
کلك	پەنجە بە شێوەی لوڕی ، هەرچی درێژ بێت.
کلکەنەوتینە	مەلێکی بچووکە ڕەنگی وەکو هی نەوتە
کلکوانەك	ئەنگوستیلە
کلینجك	کلکی بزن
کوتەك	گورز ، تۆبز

ك	شرۆڤە
کوچك	بەرد
کوڕکوڕ	قەتێ
کورکێت	ئامێری تەون
کوڕگە	کتکەی ئافرەت
کوڕی	کوڕوو
کوڕیش	مەڕێك کە دەم وچاوی ڕەش و سپی بێت
کووزەر	پاشماوەی خەرمان کوتان دوای خەرمان هەڵگرتن
کووزەڕەقە	شاخێکە نزیك شاری خانەقین دەکەوێتە خوارووی کۆمپانیای پاڵاوتگەی نەوتی ئەڵوەنەوە
کوژاڵ	کاڵەکە ماران ، گوژاڵە
کووسە	کۆستە ، مرۆڤی دەم و چاو بێ تووك
کووکوو	جۆرە خواردنێکی ئێرانە لە ئاردو هێلکەو پەتاتە و پیاز لە ڕۆن دروستکراوە
کووڵە	نەگەییو ، شووتی و کاڵەکی نەگەییو
کوڵك	ویزە
کوڵووك	ئێسقانی گەورەی سمت
کوڵە باڵ	پەستەك
کوڵەپا	هۆزێکی کوردی پارێزگای کرماشانە ، پێ کوڵ
کوڵەژدم	دووپشك

ک	شرۆڤە
کوڵەنجی	دووپشک ، کوڵەژدم
کولەوانجە	کلاّو ڕۆژنە ، کولاوانجە
کۆز	حەساری مەڕومالاّت بەچیت دەور دەدرێت
کۆڤان	مەرەق ، خەم ، داخ ،کەسەر
کۆلاّ	کەپر ، چەرداخ
کوڵەش	ئاژەڵێکە سەگ دەخوات ، کەلەش
کولیت	هێلانەی مریشک
کولینە	شوێنی مەشکە دۆ
کیەر	گێسکی بچووک
کیفر،کیفەر	سزا ، جەزا ، پاداشت
کێک	کێج
کین،کێن	کینە ،ڕق ،ڕک
کینەوەر	ڕق لە دڵ

گ	شرۆڤە
گاپارە	پێشکە ، هەلوولك
گاڕێ	عەرەبانەی دەستگێڕ
گاڵە	کلۆی گڵ وقوڕ
گاو	دەم ، کات
گەپ	قسە
گەرد	گەڕان ، سووڕان
گەرەزەن	تاج
گەرووەمان	تەختی شاهی
گەرووەمان	بەرزترین پلەی بەهەشتە (فردوس)
گەزە	گەستن
گەماڵ	سەگی نێر
گەن	خراپ
گەواە	شاهێد ، شایەت
گەواهی	شایەتی
گەیتیە	مادی
گراز(ە)	سەگوە ڕینێکی زۆر
گرەف	ئیمان ، باوەڕ
گردك	گۆشتی گەورەی سەربرنج ، قووزی — گرتک
گزەند	ئازار ، ڕەنج ، گزە
گزی	کۆپیکردن لە ئاروێندا ، غەش

شرۆڤە	گ
ساختە چی	گزیر
بۆ هاندانی کەڵگا دێت.	گژۆ
قژی شڵەژاو و شێواو	گڤ
بەرە	گڵێم
تاک ، گازندە	گلە ،
گلەیی دەکەم	گلە ڕێژم
دەنگی کۆتر	گمە
گیانلەبەرێکی ڕەنگ خاکییە بە لەشەوە دەلکێت	گنە
گۆێژ (نبك) ی عەرەبی	گهشك
شایەت ، گەواهیدە	گوا
بێچوەکەو ، هەر سکراو	گوار
مەمکی مەڕومالآت و ولآخ و ئاژەڵ	گوان
گەواهی دان	گوایی
ڕێخۆڵەو هەناو	گۆپاڵ
چەکان ، لوتکە	گوپتك
دار شەقی سەر چەماوە	گوچان
بە هەتیوێك دەڵێن کە دایکی مێردی بە پیاوێکی تر کردبێ	گوردە
کوتەك ، تۆیز	گورز
گورزی قورس	گورزی گران

گ	شرۆڤە
گورگ کەنەك	گیانلەبەری مردوو خۆرە
گوژمە	بڕی پارە ، مبلغ
گوش	بەو ڕیشاڵە دەوری ساف خورمای داوە دەوترێ
گوڵەم	گۆمی قووڵ
گوڵەنگ	ڕازاندنەوەی جاجم و زین بە گوڵی چنراو
گوڵوەنی	گوڵبەندی ،سەروێنی ژنان
گول	نەخۆشی بریناوی پێست ، گەڕوگول
گوڵەنام	ناوە بۆ ئافرەت ـ گوڵ + ئەندام
گولوو	هەڵمات ، ماتانی
گومار دراو	بەبریکار کراو
گومکردن	بزرکردن ، بەرزەکردن
گوور	گولێك ، گوێرەکە
گونووژ	سۆژەنێکی گەورەیە شتی گەورەی پێ دەدوورن
گۆن	ڕەنگ ، جۆر
گووش	گوێ
گێتی نووڕ	جیهانگەڕ
گێر	خورج
گیزە	کورتەباڵا ، قزم
گیس	گیسوو ، قژ ، پەرچەم

ل	شرۆڤە
لاس	تەپاڵە ،شیاکە ، پیسی گاومانگا ، ناوی مرۆڤیشە
لاله	خاڵ ، لالۆ ، شووشەی چرا
لاڵکانەوە	پاڕانەوە - لاڵاڵانەوە
لەپەیدایە	لەئەنجامدایە
لەپەییدا	لەناخدا ، لە قووڵاییدا
لەوان	جۆرە زەلێکە حەسیری ئەستووری لێ دروست دەکرێت
لچە ، لچی	بەو کەسە دەوترێ کە لێوی پانە
لرفە	نەرمە غاری ولاخ
لف	دۆست ، جمك ، دوانە
لفانە	جمك ، دوانە
لووت	لە زاخۆ بەدەم دەوترێ (ئایا ئەمە ڕاستە)
لوودە	کادان
لووز	پارچە ، شیف
لڤین	جووڵانەوە
لك	وەکو دومەڵە ، ئاوساو
لك و چك	هەمان واتای (لك) دەدات
لۆقە	نەرمە غار ، سووکە غار

شرۆڤە	ل
مەهزەلە	**لیپۆك**
حەوانەوەی باڵندەو پەلەوەر بە ئێواران	**لێزە**
لفکە	**لیفە**

شرۆڤە	م
مێینە زیاتر بە ماکەر و هێستر دەوترێت.	ماچە
ناوچەیەکی کورد نشینی نزیك شاری نەفتشای ئێرانە	مازووخانە
چیایەکی کوردستانی ئێرانە	مازیار
ماڵی بچوکی دروستکراوی منداڵانە	ماڵەکین
داو ، دەزوو ، دروومان	مەچیر
ژەهـ ، قەحپە	مەردپارە
خودا ، سەروەری زانا (العلی العظیم)	مەزدائاهوار
سینی گەورە	مەژمە
خەڵك ، مەردم	مەشیە
مۆخ ، میشك	مەغز
برنجی قبووڵی	مەکێش
مێش	مەگەز
کەمدوو	مەگوو
ئاروو ، ناو قورگ	مەڵاشۆ
چۆلەکە ، کێشکە	مەلووچك
ئەندێشە ، ٢ و ١/٤ کیلۆیە	مە
دوعا ، نزا	مەنترا
ئاکار ، ئەخلاق	مەنش
جاجم	مەوج

شرۆڤه	م
چەقۆ تیژکەرە ، مبرد	مەورە
بەستوو	مەیاندوو
واتایی ، مەعنەوی	مەیتیەفی
دێت	مەیۆ
نەڕەی تووڕەیی	مڕە
پێستی ژێر توێکڵی هێلکە	مرت
ئەوەی لە کاری خراپ دەست دەکەوێت ، ماف	مز
پاداشت	مزد
مزوێر ، پاڵەی دروێنە	مزوور
دارێکە لە نێوان گاسن وملی وڵاخ لە کاتی جووتکردندا	مژانە
خەریککردن	مژۆێل کردن
دۆستی ژنی بە مێرد	مساوی
جامانەی ڕەشی هێڵدار	مشکی
ئەو دەنگەی لە لووتەوە دەبیسترێت کە مرۆڤ هەڵامەت یا پەسیو دەگرێت	مف ،مفە
جنۆکە	مڵاکەت
بەرزایی	ملە
جۆرە مێرووەیەکی ناو باخچەو بێستان و باخە	مڵە
زنجیرە بەرزاییەکانی ناوچەی بنکوورەی خانەقینە	ملە مرواری

شرۆڤە	م
مێروولە	مووریێژە
وێڵ گەرد ، وێڵ گەڕ ، بەرەڵلا	مووسە
شەهید ، پێناو	مێردێر
مووروو ، مووری	مێرك
عەمامە ، کەشیدە	مێزەر
مۆخی ناو ئێسقان	مژك
میمی ، پوور ، پلك	میمك
گیان	مینۆ
گیانی بەگیانی ، ویژدانی ، بە هەشتی	مینۆکی

ن	شرۆڤە
نابەكار	خراپەكار
ناگوار	ناخۆشی ، ناپەسەند
ناڵوونەم	بناڵێنم ، دەناڵێنم
ناوە	ئەو پارچە قایشەیە كە لە دار لاستیك دەبەسترێ
ناوبەش	داخل
ناوبڕ	ماوە ، فاصل
ناوێزە	ناوازە ، شاز
نەشیا	نابێت
نەشەپێكەر	گەشە پێكەر گەشە و ڕەشە
نەگرەون	باوەڕ مەكەن ، نەگرەفن
نەو	لباد وەكو ڕایەخ
نەبایش	دوای خوا پەرستی
نخە	نۆك - نخور
نشیومەند	پەست ، بێ نرخ
نوو	نوێ ، نۆ ، تازە
نووا	پێش ، بەردەم
نووڕ	نزا ، دوعای شەڕ
نووما	مایینی تازە پێگەییو نوّما
نوێد	مژدە ، سۆز
نی كراو	نوێ كراو

ن	شرۆڤە
نیکۆ	پاکڕەو ، صالح
نیو شیدەن	گوێگرتن
نیهاد	بە واتای ناوەڕۆك هاتووە

و	شرۆڤە
وا	با
وا پەسێنی	ڕۆژی وا پەسێن ، ڕۆژی قیامەت
واز	کراوە - باز
واڵ	قوماشی کەژی تەنك
وام	قەرز ، قەرد ، قەر
وام دان	قەرز دان
وام دانەوە	قەرزدانەوە
وام وەرگر	قەرز وەرگر
وام وەرگرتنەوە	قەرز وەرگرتنەوە
وەبا	دەرد وبای
وەرازان	ئاویەر ، ئاوبەدەر ، ئاویار
وەرەن	بەران ، مەڕی نێر
وەرد	کێڵگەی نەکێڵراو
وەرز	بەواتای (کار) و (پیشە) دێت ، فصل
وەرزێر	جووتیار
وەرزیم	هەوڵمدا
وەرك	بەرخی تازە لە دایکبوو
وەرەك	ئەو پەتە کورتەی کە هەردووولای پێشەوەی کورتانی پێ دەبەسترێتەوە

و	شرۆڤه
وەڵگ	گەڵا
وەنەوشك	قەزوان ، گەسکال
وەهتر	باشتر
وەوی	بووك
وتره	خراپ ، بەد
وچ	گەپ ، گوتە
وراز	بەراز
وژه	بست
وژەك	كاران ، گوناهبار
وشا	بەرفراوان ، گەورە
وڵەزنا	بیژی ، زۆڵ
وڵەكەت	ماندوو ، شەكەت
وڵنگە	دەنگدانەوە
وی	بی ، داری بی
ویار	بەردەباز ،جێ پەڕینەوە لە ئاو
وێچ ، ڤیچ	نیشتمان ، ڤەئیجە
وێرگوڵ	فارزە
وێژەكان	نزیكان
ویشە	لە پێشتر
ویم	ترس ـ بیم

ە	شرۆڤە
هان	ئاگا
هاوزاد	جمك ، لفانه ، دوانه
هاوكێشان	به واتای (هاوئاییننزا) هاتووه
هاوگام	هاو هەنگاو
هەراش	گەورە
هەڕاكردن	ڕاكردن
هەزارپیش	سەندووقی پیاڵە و ژێرپیاڵەی تێدا دادەنرێ
هەڕاندن	هاوار بە ناڵەوە
هەڕە	مشار ، داربڕە
هەڕەمەكی	بێ بیركردنەوە ، عشوایی ، هەڕەمەیی
هەرەنگ	ڕەگی دڵی ، خۆشی دڵ
هەرزانكە	خەڵاتكە
هەژموون	كۆنترۆڵكردن ، دەست بەسەراگرتن ، هیمنـة
هەژیر	هۆشیار
هەڵەشە	سەرەرۆ
هەڵبریكاندن	پەرتبوونی هەور، گەواڵ گەواڵ
هەڵتیزاندن	جووتە وەشاندن ، پێ لەقە وەشاندن
هەڵكەهەڵك	ماندوو بوونێكی زۆر بە هەناسە بڕ كێوە
هەڵوژاندن	بژاركردن
هەلوولك	گاپارە ، بێشكە
هەمارە	هەمیشە

ھ	شرۆڤە
هەمواره	هەمیشه
هەنەکی	گاڵتە کردن ، سوحبەتکردن
هەنگام	کات ، دەم
هەنگاو	قۆناغ
هەنگڵ	بن باخەڵ
هەورەبان	کەپشکان ، بەیتوونە کە (عەرەبییە)
هەوسار	لغاو ، ڕەشمە ، لغاڤـــ
هەوڵە	ملپێچ ، خاولی – حولە
هروو	گەڕانەوەی کارو بەرخ بۆ مژینی شیری دایك
هسوێن	سوون
هشکێنە	خواردنێکە تەنها لەتە نان لەناو ڕۆن و پیازی پڕ ئاو دەکوڵێنرێت و دوایی دەخورێت
هنکس	بست ، وژە
هنگ کردن	چڵم فڕێدان
هڤەر	خۆر ، ڕۆژ
هـۆڕ	دەفرێکی دوولای گەورەیە بۆ بار بە کاردێت
هووڕە	مێشوولەی ناو باخ و بێستان
هـۆرە	جۆرە بەستەیەکی هۆزی کەڵهووڕانی کوردە
هۆڕەخشێنە	خۆر ، ڕۆژ
هۆرت هۆرتی	گەڕانەوە بەسەر کەوتوویی
هۆزاك	دانا ، تێگەیشتوو

ە	شرۆڤە
هوشتر	حوشتر ، وشتر
هووفالٚ	فشەکەر
هوولٚە	گیرەی خەرمانان
هوونک	فێنک
هوێرە	بە چەپلٚەرێزان
هێرۆ	لە کوردستان گولٚە، لە هندستان ناوی کارگەی پایسکلە، لە یابان ناوی ئیمبراتۆری پێشووی ئەوێیە [illegible]

HERO

ی	شرۆڤە
یابوو	ئەسپ ، هەسپ
یارەما	داری شووتی و کاڵەك (گندۆرە)
یارۆ	هەو ، ئەوە ، فلاَن
یاری	یاریدە ، یارمەتی
یاساگەر	مشرع
یاسا وڵ	پاسەوان ، زێرەڤان
یاکەند	یاقووت
یان	بەڕە
یانگی	پیك ، باری
یەخ	بەفر
یەزتە	یەزتە ، ستایش
یەزەتە	ستایش
یەمان	ژان ، دەرد

نوسینگەی تەفسیر

بڵاوکردنەوە و [illegible]

هەولێر - شەقامی دادگا - ژێر ئوتێلی شیرین پالاس

ت: 2518138 -2221695 - 2230908

موبایل: 07504605122 - 07701387291

tafseeroffice@yahoo.com

tafseeroffice@maktoob.com

altafseer@hotmail.com